

Otázka: Národní obrození

Předmět: Dějepis

Přidal(a): fallenik

NÁRODNÍ OBROZENÍ

- proces utváření novodobého českého národa a vzniku české kultury
- začalo v 70. – 80. letech 18. stol. – 50. léta 19. stol.

Situace po bitvě na Bílé hoře:

- přestala se rozvíjet spisovná čeština a hrozilo, že zanikne, záchranou pro český jazyk byla malá pohyblivost obyvatelstva v době nevolnictví, na venkově se udrželo jádro českého jazyka
- za Čecha považován nejen ten, kdo česky mluvil, ale i ten, kdo v Čechách žil (Němci)

Podněty národního obrození:

- reformy Marie Terezie a Josefa II., hlavně zavedení povinné školní docházky, (zvýšení gramotnosti, také ale povinné zavedení němčiny do škol a úřadů(**Germanizace**) – obranná reakce, která vedla k posílení národního sebevědomí)
- zrušení nevolnictví: možnost stěhování venkovského obyvatelstva do měst, přinesla vytváření českého měšťanstva, z dětí bývalých nevolníků se stává česká inteligence
- osvícenství, romantismus, revoluce v Sev Americe, Velká francouzská revoluce jsou další podněty

Situace v Rakouské monarchii v 1. pol.19. stol.

- do března 1848 = mnohonárodnostní stát (Němci, Italové, Slované, Maďaři aj. – bez vzájemných sympatií) s různými tradicemi, kulturní a ekonomickou úrovní
- české země jako součást Rakouska, formálně Království české a Markrabství moravské samostatnými zeměmi

František 11.(1792 – 1835) – jako český král František I.

- syn Leopolda
- extrémní konzervativec
- odpůrce reforem a osvícenství
- poslední římskoněmecký císař (1792 – 1806 = konec Svaté říše římské)
- císař rakouský (1804), nadřazený hodnostem krále českého a uherského
- státní úřady označovány jako císařsko-královské (c. a k.)
- habsburské země se od roku 1812 nazývaly „císařství státu rakouského“
- účast na dělení Polska, Napoleonovské války
- **policejní absolutismus** – opora o byrokracii (= úřednický státní aparát)
- státní tajná policie – kontrola veřejného života i soukromí (špiclování, kontrola korespondence)
- snaha o neměnnost, zachovat společenské vztahy z doby před fr. revolucí a osvícenstvím
- osvícenský absolutismus nahrazen policejním absolutismem = tzv. františkovsko-metternichovský absolutismus – zpátečnický politický pořádek (do roku 1848)
- Klement Václav Metternich (1773 – 1859) – ministr zahraničí, pak kancléř, proti svobodomyšlným myšlenkám; jeho zásluhou Rakousko jako vítězná velmoc spoluurčovalo vývoj Evropy dalších 30 let po Vídeňském kongresu
- **1811 - Všeobecný občanský zákoník** = základ moderního státu (zaváděl jednotné občanské právo pro příslušníky všech stavů, některá ustanovení platila až do r. 1949; ale nevztahoval se na politická práva a svobody občanů (x Napoleonův Code civil)
- snaha o klid v říši – životní styl: biedermeierovská idyla – uměle vytvořená atmosféra „dobře nálady“, vnější spokojenost;
- rakouské školství – zákaz studia na cizích univerzitách
- úkol domácího školství – výchova poslušných úředníků, pronásledování projevů samostatného myšlení

Ferdinand I. (1835 – 1848) – jako český král Ferdinand V.

- zvaný Dobrotivý
- poslední panovník, který se dal korunovat na českého krále – 1836
- nerozhodný, laskavý
- Ne zcela fyzický a duševně zdravý
- Za jeho vlády říše spravována tzv. **státní konferencí**

Hospodářství

- Růst výdajů na armádu -> Zvyšování daní
- Vydávání **bankocetlí** to vedlo ke státnímu bankrotu
- Sepsán stabilní katastr = soupis veškerých pozemků za účelem zdanění
- Velké rozdíly ve vývoji obou monarchií

Průmyslová revoluce:

- parní stroj – Fr. Josef Gerstner
- parní stroj použit k pohonu vozu (kočár hnaný parním strojem) – Josef Božek parolod' – Božek
- vynález lodního šroubu – Josef Ressel
- **1824 – 1832** – výstavba koňky – koněspřežné železnice – Fr. Ant. Gerstner jr. – z českých Budějovic do Lince – přeprava soli i osob
- **1836** – parní železnice – Vídeň – Brno, Opava – později tzv. Severní Ferdinandova dráha stavba dalších železničních tratí – **Jan Pernér**
- ruchadlo – bratřenci Veverkovi (půda se nejen kypřila, ale i obracela) Česká spořitelna v Praze
- 1791 – 1. průmyslová výstava v Evropě – v pražském Klementinu rozvoj textilního průmyslu – plátenické oblasti – S a SV Čechy, S Morava soukenictví – Liberecko, Brněnsko
- výroba skla a porcelánu

První fáze národního obrození:

- - 80. léta 18. stol. 20. léta 19. stol.
- cílem je obrodit český jazyk
- působí generace vědců, která je ovlivněna osvícenstvím, objevuje se vlastenectví českých a moravských stavů jako obrana proti centralizaci Marie Terezie a Josefa II., kteří zasahují do českých stavovských práv, na šlechtických sídlech působí vzdělanci (vychovatelé, knihovníci), bádají o českém jazyce a minulosti, pouze vědecký zájem, ještě nevěřili v možnost skutečné obrody českého jazyka
- centrem byla česká společnost nauk: **královská česká společnost nauk**

Významné osobnosti:

Josef Dobrovský:

- nejvýznamnější, zakladatel české literární historie
- nové spisovné noviny českého jazyka
- zakladatel slavistiky
- ovlivnil další buditele
- Napsal **mluvnici češtiny**

Formy národně osvobozenického boje:

- vzniká vlna obran českého jazyka
- **Martin Pecl** vydal česky psanou **Novou kroniku**, Byl i prvním profesorem češtiny na UK
- vydávání českých novin a knih, důležité centrum nakladatelství a knihkupectví **Česká expedice Václava Matěje Krameria**
- české divadlo šířilo myšlenku národního obrození mezi lidi, kteří neměli přístup ke knihám nebo neuměli číst, počátky českého divadla jsou spjaté s představeními v německém **Nosticově divadle** (pozdější Stavovské), později skupina českých nadšenců vybuodovala dřevěné divadlo na Koňském trhu, tzv. **Bouda**
- počátky českého obrozenického básnictví: **Václav Thám**: Básně v řeči vázané, Puchmajer, Hněvkovský
- výtvarné umění: Antonín Mánes
- Česká opera -> **Fidlovačka** autor Josef Kajetán Tyl

Druhá fáze národního obrození:

- - 30. léta 19 stol.
- cílem je vytvořit umění a vědu v českém jazyce, seznámit s bohatou českou minulostí, zvýšit zájem o kulturu slovanských národů
- působí postupně větší počet buditelů, hlavně z řad měšťanstva, ovlivněno osvícenstvím a romantismem, z měšťanstva vzešla většina vlastenecké inteligence (kněží, úředníci, učitelé, lékaři)
- šlechta ztrácí zájem o národní obrození
- centrem je **Vlastivědné muzeum**, Společnost přátel vlastivědného muzea, začali vydávat časopis (časopis českého vlastivědného muzea), roku 1831 založena **Matice česká** = peněžní fond pro publikování vědeckých prací, světím počinem bylo vydání Jungmannova slovníku

Významné osobnosti:

Josef Jungmann:

- jeho zásluhou dochází na počátku 19. stol. ke změně pojetí národně - buditelské práce, byl už přesvědčen, že český jazyk a literatura lze skutečně obrodit, přispěl k rozvoji českého jazyka překlady z angličtiny a němčiny, francouzštiny a ruštiny,
- český jazyk je schopen tlumočit díla světových autorů, sestavil **pětidílný česko-německý slovník**
- sestavil skupinu intelektuálů, která se zasloužila o kultivaci českého jazyka (pokoušeli se o vlastní literární tvorbu, překládali, vytvořili české vědecké názvosloví), Jan Evangelista Purkyně (filosofie), Antonín Marek (filosofie), bratři Preslové (přírodověda)

rukopis královédvorský a zelenohorský:

- objevily se v 20. letech, autory asi Josef Linda a Václav Hanka, zbytky domněle staročeských rukopisů, inspirovaly umělecká díla po celé 19. stol.

František Palacký:

- zakladatel české moderní historie
- **Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě**, výklad ději o roku 1526, smysl českých dějin viděl v neustálém stýkání a potýkání Čechů a Němců, vrcholem českých dějin je podle něj husitství

Pavel Jan Šafařík: Slovanské starožitnosti: o dějinách Slovanů

Jan Kollár: Slávy dcera

František Ladislav Čelakovský: Ohlasy

- ve 2. období vznikají muzea, roku 1814 v Opavě Slezské muzeum, roku 1818 v Praze

Třetí fáze národního obrození:

- léta 9. stol.
- cílem je povzbudit český společenský život, vytvořit celonárodní hnutí, přejít od kulturních a jazykových cílů k politickým
- nasává změna, objevuje se kritičtější postoj k **panslavismu**, je to pod dojmem persekucí Ruska vůči polskému povstání ve 30. letech
- neexistují žádné české politické organizace, ty nahrazuje české divadlo (Josef Kajetán Tyl)
- na významu nabírá tisk (Karel Havlíček Borovský, Josef Kajetán Tyl, František Čelakovský)
- v roce 1837 vyjádřil Palacký myšlenku rovnosti českého jazyka a Čechů ve státě,
- národní hnutí se přesunuje z kulturní oblasti do politické

- ve 40. letech vznikají dvě politické organizace:

- **liberálové:** (Palacký, Rieger - **austroslavismus**), zachovat Rakouskou Monarchii a

přeměnit ji v konstituční federativní monarchii s národnostní rovnoprávností a svobodou slovanských národů)

- **radikálové:** (demokraté, Emanuel Arnold, Karel Sabina, Josef Václav Frič, - svržení monarchie, nereformovat, rozbít Rakousko, spojovali boj národní s bojem protifeudálním a sociálním, orientovali se na dělnické hnutí, chtěli svrhnout poddanství